

САНА ОЛОХ

12+

2020 сыл
От ыйын
7 күнэ
оптуорунньук
№ 48
(11703)

Чурапчы улууһун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • © sanaoloh

ОТ ҮЙҮН 7 > СЭРГЭЗ ОТ ҮЙҮН 8 > ЧЭППЭР ОТ ҮЙҮН 9 > БЭЭТЭНСЭ ОТ ҮЙҮН 10 > СУБУОТА ОТ ҮЙҮН 11 > БАСКЫТЫННА ОТ ҮЙҮН 12 > БЭИДИЭННИК ОТ ҮЙҮН 13

— НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ —

В Якутии реализуются нацпроекты «Демография» и «Здравоохранение»

Глава Якутии Айсен Николаев 3 июля провел совещание по рассмотрению хода реализации национальных проектов «Здравоохранение» и «Демография» на территории Республики Саха (Якутия).

Как отметила вице-премьер Правительства Якутии Ольга Балабкина, в республике по нацпроекту «Демография» по линии министерства труда и социального развития, здравоохранения, образования и науки, по физической культуре и спорту реализуются 5 региональных проектов: «Финансовая поддержка семей при рождении детей», «Содействие занятости женщин – создание условий дошкольного образования для детей до 3 лет», «Старшее

В 2020 году общий объем финансирования по нацпроекту составил 6 млрд 680 млн рублей, из которых 5 млрд 612 млн рублей предусмотрены из федерального бюджета.

По проекту «Содействие занятости женщин – создание условий дошкольного образования для детей в возрасте до трех лет» в 2020 году запланирован ввод детских садов на 240 мест в с. Сунтар и на 280 мест в г. Нюрба, а также приобретение помещения для размещения детского сада-яслей в городе Якутске. В рамках регионального проекта «Старшее поколение» запланировано строительство двух объектов – спального корпуса на 150 мест Вилуйского психоневрологического дома-интерната в с. Сосновка Вилуйского улуса и спального корпуса на 200 мест для стационарного социального обслуживания

престарелых и инвалидов в г. Олекминске. По проекту «Спорт – норма жизни» до конца года будут введены многофункциональный спортивный зал в с. Бердигестях Горного улуса и спортивный комплекс с универсальным залом и плавательным бассейном в п. Нижний Бестях Мегино-Кангаласского улуса.

Айсен Николаев поручил Министерству строительства республики держать на особом контроле ход строительства социальных объектов, строящихся в рамках реализации национального проекта «Демография», оперативно решать все возникающие вопросы, начиная от технического присоединения объектов, заканчивая их материально-техническим оснащением.

По национальному проекту «Здравоохранение» в республике реализуются региональные проекты: «Развитие первичной медико-санитарной помощи», «Борьба с сердечно-сосудистыми заболеваниями», «Борьба с онкологическими заболеваниями», «Развитие

детского здравоохранения», «Создание единого цифрового контура на основе единой государственной информационной системы здравоохранения». В 2020 году по нацпроекту предусмотрено 7 млрд 970 млн рублей, в том числе в рамках федеральных соглашений 3 млрд 557 млн рублей.

Министр здравоохранения республики Елена Борисова доложила, что в связи с пандемией коронавирусной инфекции отмечаются риски не достижения плановых показателей по числу граждан, прошедших диспансеризацию, по количеству посещений при выездах мобильных медицинских бригад в населенные пункты и районы республики, а также по количеству пролеченных иностранных граждан.

По итогам совещания Айсен Николаев отметил, что в целом на территории республики реализация мероприятий по национальным проектам «Демография» и «Здравоохранение» ведется по графику, но имеются вопросы, связанные с капитальными вложениями, реализацией текущих и постоянных проектов. «Министерствам и ведомствам по итогам сегодняшнего совещания необходимо наладить более тесное взаимодействие, серьезно подходить к решению всех возникающих проблемных вопросов и оперативно по ним отрабатывать», – резюмировал руководитель региона.

Пресс-служба Главы
Республики Саха (Якутия) и
Правительства Республики Саха
(Якутия).

— БОЛҔОЙУН! —

Коронавирус тарҔаныытын сэрэтэбит!

Улууска уопсайа:
Коронавирустаата — 24 киһи;
Үтүөрдэ — 6;
Олохтон туораата — 1;

От ыйын 6 күнүгүсү туругуна улууспутугар эмтэнэр киһи ахсаана инфекционнайга – 12, таһыттан – 4. Бэйэлэрин хааччактанар киһи ахсаана обсерваторга – 9, дьыһээрэгэр олороччу – 117 киһи.

От ыйын 2 күнүттэн аһаас сиргэ атыы-эрэҕин, сайынны кафелар, таксилар үлэлэрэ, санитарнай ирдэбиллэри тутуһан туран, көнүлүннүлэр.

Бытыктабыллаах Чурапчы улууһун дьон-сэргэтэ! Мааскалаах сылдыһы эрэсимиин тутуһу салгыы ирдээнрин умнуман! Дьокуускай куораттан, улуус тас өттүттэн кэлбит дьон суһал көмө ыстаабыгар эрийэн биллэрэргит, 14 күн самоизоляция эрэсимиин тутуһаргыт булгуччулаах. Олохтоохтор айылҕага тахсартан, улуус таһыгар барартан туттунаргытыгар ынырабыт! Мындабаайыга COVID 19 бэлиэтэнэн, күөх Хонууга сөтүөлүү, сынньана барыы хааччактанар, мизстэтигэр административнай рейдэлэр оһоһуллаллар.

Күндү бар дьоммут! Коронавирус дьана тарҕамматын туһугар хас биридди киһи эпизитинэстэхтик сыһыаннаһан чугас дьоннугун, бэйэбитин харыстааһыт!

Дьон элбэхтик мустар сириттэн, маассабы дьон кыттылаах сирдэргэ сылдыһыттан туттунаргытыгар, ынырабыт!

Тус гигиена быраабылаларын тутуһан мааскалаах, бэрэззэһэлээх, дьон икки ардыгар 1,5-лыы мизтэрэ тэйиччи сылдыһы умнуман!

Чурапчы улууһун суһал ыстаабын нүөмэрэ – 8(41151)41660, Суһал медицинскэй көмө нүөмэрэ суотабайтан-103, стационарнай телүпүөнтэн-03.

Чурапчы улууһун дьаһалтатын
оперативнай ыстааба.

— УЛУУСКА – БУ КҮННЭРГЭ —

“АЛҔЫС” саҥа маҕаһыын аһылынна

Чурапчы нэһилиэгэр “Куобалы” түөлбө күн-түүн кэнээн, үүнэн-сайдан иһэрэ киһи харабар тутта бырабыллар. От ыйын 6 күнүгэр Николай Афанасьевич Аржаков салайар “Чурапчы” ТХПК кэлэктиибэ “Алгыс” олохтоох эти-үүтү уонна бородуукта араас көрүнгүн атыылыыр киэн-куон маҕаһыыны үөрүүлээх быһыыга аста.

Маҕаһыын тутуллуутугар сүрүн үлэни, туох баар ымпыгар-чымпыгар тийиэ, тэрилтэ бэйэтин үлэһиттэрэ уопсай субуотунньугунан, кылгас кэм иһигэр тутан таһаардылар. – дьэн Николай Афанасьевич үөрэ бэлиэтиир. Үөрүүлээх чааска “Алгыс” маҕаһыын сэбиэдиссэйэ Анита Седалищева,

атыыһыт Сахайаана Винокурова уонна оробуочай Федор Местников аалай кыһыл лизэнтэни быстылар.

Чахчы даҕаны дьон-сэргэ өр сылларга кэтэспит туһааннаах маҕаһыыннара, бу күнгэ сөп түбэһиннэрэн, “Алгыс” маҕаһыын салалтата үлэ, тыыл бэтэрээннэргэ Мария Федуловаҕа, сэрии сылын оботугар Евдокия Кобельяноваҕа, элбэх олохтоох ийэлэргэ Февроня Андрееваҕа, Парасковья Саввинаҕа уонна Зинаида Максимоваҕа олохтоох бородууксуйаттан ас нобуорун бэлэх ууннулар. Маҕаһыын анаабыт курдук, үлэлиир чааһын эмиэ сыбарытан сарсыарда 10 чаастан кизһэ 20 чааска диэри өрөбүлэ, тохтобула суох үлэлиир буолуоҕа.

Николай Афанасьевич этэн аһарбытын курдук: “Маҕаһыын мэлдьи сылаас, ыраас, элбэх астаах-үөллээх, үгүс атыылаһааччылаах буоллун”, – дьэн алгыс тылларыгар кыттыһабыт.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

От ыйын 1 күнэ-Саха национальнай Бэчээтин күнэ

Бу дьыл олунньу 13 күнүгэр –Төрөөбүт тыл сурук –бичик күнүгэр-Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана Айсен Николаев Ыйаабынан от ыйын 1 күнүн Саха национальнай бэчээтин күнүнэн биллэрбитэ. Саха бэчээтин күнэ быйыл бастакытын бэлиэтэнэр, ол ынан баран коронавирусу курдук кутталлаах ыарыы туран, баар балаһыанньаттан сылтаан, бу күн кизг эйгэбэ улаханник биллибэккэ ааста.

Чурапчы улуусулар күн бүгүн 22 Арассыыйа суруналыыстарын Союуһун чилиэнэ баар. Биһиги суруналыыстарбыт бары тус-туһунан суруйар бусчардаахтар, тизмэлээхтэр. Арассыыйа суруйааччыларын уонна суруналыыстарын союуһун чилиэнэ Павел Федоров –Сомого айар үлэ үөһүгэр сылдыар, быйыл үбүлүйдээх сылыгар кини туһунан хаһыаттарга, сурунаалга элбэх матырыйаал бэчээттэннэ, саха тэлэбиидэннэтигэр Сомого туһунан бизири табыста. Бир таһаарылаахтык, хотуулаахтык, санаттан сана тизмэни хасыһан үлэлиир суруналыыспыт Герасим Платонов буолар. Кини успуорт тизмэтигэр хас да кинигэни суруйан бэчээттэппитэ.Кэнники сылларга кизг сэнээрини ылбыт “Чурапчы сүүрүк аттара (Аттар түстүлэ-э-ээр)”, “Оскуола ыллыгыттан-олох кизг аартыгар” кинигэлэри хомуйан онордо.Норуот эмчитэ Евдокия Каженикина –Чугдаара чөл олох пропагандаһа, ааспыты анаарар, кэлэр хөлүөнэбэ тиздэр ыстатыйалара улуус хаһыатыгар, “Забота Арчыга” тахсаллар. Кырдыаас

"Улуу Дьурантааы 2020" куонкурус анал аат хаһаайытара.

суруналыыс Иван Пономарев 2019 сыл түмүгүнэн “Сыл бастын уопастыбаннай кэрэспэдьиэнэ” үрдүк ааты ылбыта. Кини ыстатыйалара “Кыым”, “Туймаада” хаһыаттарга тиһигин быспакка бэчээттэнэллэр, суруйуулар социальнай ситим нөнүө тарҕаналлар. Мария Герасимова-Сэнээр, биһиги бары холобур ылар киһибит, хаһыаттарга элбэхтик бэчээттэнэр, кинигэлэрэ тахсаллар. Бу саас Хайахсыт нэһилиэгин устуоруйатын сырдатар, элбэх матырыйаалы түмэн, үгүс архыып матырыйаалларын хасыһан хомуйан, өр сыллаах улахан үлэтэ “Хайахсыт” кинигэтин 4-стому күн сирин көрдө. Егор Винокуров – профессор, философскай наука хандьыдаата. Элбэх научнай, литературоведческэй ыстатыйалар, үлэлэр, “П.П.Федоров-Сомого олоҕо уонна айар үлэтэ”, “Тумарча геолог, суруйааччы, уопастыбанник”

кинигэлэр аалтардара. Саха биллиилээх суруйааччыта В.Н.Егоров-Тумарча туһунан кинигэтэ быйыл, 2020с. табыста успуорт эйгэтин үчүгэйдик билэр, тустууктары, күрэхтэһиилэри сырдатар суруналыыспыт-Былатыан Коркин. Кини “Кинилэр ааттара ааттаныа” диэн саха тустуутун сайдыытын, тустууктар тустарынан кинигэ таһаартарбыта. Худуоһунньук, фотограф, кыраайы үөрэтээччи Григорий Турантаев “Уруйдуубун дьоммун-сэргэбин.” сана кинигэтэ быйыл саас бэчээттэнэн тахсыбыта. Суруналыыстар Улуу Кыайыы 75 сылын көрсө суруйбут ыстатыйалара өрөспүүбүлүкэ хаһыаттарыгар, олохтоох “Сага олох” хаһыаттарга бэчээттэннилэр. Ол курдук Валентина Пинигина уонна Варвара Попова “Ил Түмэн”, Парасковья Попова уонна Григорий Турантаев “Саха сирэ”, Сардаана Еремеева “Сага олох”, Наталья Захарова “Забота Арчы” хаһыаттарга улахан ыстатыйалары суруйдулар. Надежда Заболоцкая Чурапчы тыйаатырын үбүлүйдээх сылынан, бу тыйаатырга артыыстаабыт, биһигэ алтыспыт дьонун туһунан суруйбут истин-иһирэх ахтыылар ааҕааччылар сэнээрмилэрин ылбыта. СӨ суруналыыстарын союуһун салайааччытын Галина Алексеевна Бочкареваһа кытта ыкса сибээһи тутуһабыт, киниэхэ куруук ейүүрүн, элбэх үгүс сүбэтин иһин махтанабын. Уопастыбаннай кэрэспэдьиэнэр, биллэн турар, “Сага олох” РИХ кэлэктибин кытта биһир сүбэһэн үлэлиллэр. Манна барыбытыгар сүбэ –ама биһэр, көмөлөһөр, элбэх кинигэ тахсытыгар эрдээктэрдээбит киһинэн, убаастыыр, уопуттаах суруналыыспыт Алексей Слепцов

буолар. Ханнык баҕарар эйгэбэ буоларын курдук олоҕу хамсатар, үлэбэ-хамнаска сана сүүрэни киллэрэр дьонунан эдэр дьон буолаллар. “Сага олох” хаһыат кылаабынай эрдээктэрэ Людмила Горохова, суруналыыстар Елена Макарина, Семен Жандринский, Марфа Петрова хаһыат сангалыы тыыннанан, элбэх ааҕааччылаах буоларын туһугар үгүс сана көрүүлээхтэр, сонун санаалаахтар. Төһө да билигин бэчээт, хаһыат эйгэтигэр уустук кэм да буоллар, кизг, баай, дириг устуоруйалаах улууспут хаһыата, тапталлаах “Сага олохтук” сойбот сонуннарынан элбэх ааҕааччыны тарда, угуяа туруо диэн эрэбин.

Сахалыы тылынан суруйар суруналыыстар ортопорулар көнүл тизмэбэ суруналыыстыка жанрдардарынан “Уһун Дьурантааы 2020” өрөспүүбүлүкэтээби аһаҕас күрэх быйыл иккис сылын ыытыллар. Уһун Дьурантааы диэн ааты быһааран биһрдэххэ, кини олонхоҕо кэлсэнэр Айыы халлааныгар олорор суруйбут. Аҕыс кырылаах аалыы дьэнкир таас баҕанатыгар Үрдүк Айыылар ыйаахтарынан аан дойду олсубун тутулун уонна Орто дойду дьонун дьылбаларын суруйар. Күрэх быйылгы түмүгүн таһаарар, кыайылаахтары бэлиэтиир, эбэрдалиир түгэн видео-кэмпириэнсийэ көмөтүнэн ыытылына. Куонкуруска өрөспүүбүлүкэ үгүс улуустарыттан 93 суруналыыс кыттан, 300-төн тахса матырыйаал кирибит. Биһиги улуустан икки суруналыыспыт: Григорий Турантаев уонна Сэмэн Жандринский бу күрэххэ ситиһилээхтик кытыннылар. Ол курдук, “Бастын дьүүһүөччү” номинацияба Сэмэн Жандринский үһүс миэстэ, “Бастын суоллаабы бэлиэтээһин” номинацияба Григорий Турантаев иккис миэстэ буоллулар. Саха Национальнай Бэчээтин күнүн өрөспүүбүлүкэбэ аан бастаан бэлиэтиир кэмнэ биһиги суруналыыстарбыт бу ситиһиилэрэ улахан суолталаах. Григорий Григорьевичи, Сэмэн Александровичи үрдүк ситиһиилэринэн эбэрдалиибит, сытыы бөрүбүт сыппаабатын, айар-тутар дьобургут уостубатын.

Саха Бэчээтин күнүнэн “Сага олох” РИХ кэлэктибин, Чурапчы суруналыыстарын эбэрдалиибин, айымньылаах үлэни баҕарабын.

Наталья ЗАХАРОВА,
РФ суруналыыстарын союуһун
чилиэнэ, СӨ суруналыыстарын
Союуһун Чурапчытаабы салаатын
салайааччы.

— ТУСКУЛ БИЛГЭТЭ —

От ыйа Чурапчыбыт дьонун тугунан күндүлүөй

От ыйын сабаланыыта үгүс сирдэргэ Илин энээр улуустарга, ордук биһиги кураайы Чурапчыбыт улуусулар кэтэһиилээх ардахпыт түһэн, сир-дойду нүөлсүйэ, мэкитиэтигэр алаастарбыт, тыаларбыт тыын ылан, үөрбүт-көппүт курдуктар.

От ыйын сабаланыыта сөбүгэр ардахтаах буолуоҕа уонна ортоугар – 15-16 күннэригэр ардаан ылыаҕа. Алаастарбыт кырыстара, былырыын күһүн ардахтаах буолан тулуктастылар, билигин бу ардахтар кэннилэригэр от үүнэрэ саарбаҕа суох, онон дойдубутугар оттоон-мастаан, онно-манна көспөккө, сып тахсар олпутун булунохтук дии саныыбын. От ыйа, урукку сайыннарга холооттоххо, наһаа куйааһа суох буолуоҕа уонна кэммитэн-кэмигэр күүстээх этиннээх ардахтар сотору - сотору түһүөхтэрэ, үгүс сирдэри хабыахтара.

Саха оттуур кэмин үс танаранан бэлиэтиир: от ыйын 12 күнэ — Бөтүрүөп, онко киһэр кэм. Эбэтэр хойутаабыт дьон «абааһылар мунньахтарын» кэнниттэн — от ыйын 15 күнүттэн киһэрлэр. Атырдьах ыйын 2 күнэ — Ылдьыын, хотуур орото; балаҕан ыйын 14 күнэ — Сэмэнэп, от үлэтин бүтүүтэ.

Оттон үгүс киһи от ыйын 13 күнүттэн — “Кунай Хотуурдаах күнүттэн” куттаналлар, он аата абааһылар мунньахтара от ыйын 12 күнүгэр түүн 12 чаастан от ыйын 13 күнүн түүн 12 чааһа туолуор диэри Абааһы мунньабын кэмигэр айдаарар, тыаһы таһаарар аһыы, тыаһаабака-ууһаабака, мээһэ күлсүбэккэ-

сапсыбака, улахан үлэни үлэлээбэккэ, сибдүүкүр сылдыахтаахпыт.

Бу ыйга От ыйын 17 күнүттэн 27 күнүгэр диэри кураан күннэр тураппар, онно үлүмнэһэн оттуурга саамай табыгастаах кэмнэр буолуохтара. Оттон от ыйын 28, 29, 30 күннэригэр ардахтаах күннэр туруохтара.

Быйыл от ыйыгар сөтүөлүүр кэм кэмчи буолуоҕа. От ыйын 10, 11, 12, 13, 14 күннэригэр сөтүөлүүр кэм үгэнэ буолуоҕа, куйаарыаҕа уонна быйыл сайын сөтүөлүүр кэм манан бүтүөбэ, 30 кыраадыстаах куйаастар туруохтара суоҕа.

Бу ардахтар кэлэн, сир аһын өрүһүйдүлэр. Ол курдук алааспыт сир аһын маанылаах астар — дьэдьэн, халтаҕас, моонньоҕон өлгөмнүк үүнэн Чурапчыбыт дьонун күндүлүөбэ.

Оттуур алааскытын-ходуһабытын,
Баркэ болбойон эргиччи көрүн!
Олорор сиргит иһин-сабатын
Алгыстаах тылгытынан албаан анаарын,
Аһаххыт инниэ арылаах-сылаах аскыт
бастыгынан,
Айах тутан аһатын, албаан,
Сир-дойду,
Сир-уот,
Сир - ийэ оччоҕо ичигэс тыһынын илгийиз,

Сылаас хоонньугар хорботуо,
Итии хаанныа,
Уһун тыһыныа,
ТУСКУО !!!
Чэгиэн буолун,
Чөл буолун!
Этэнтэ буолун!

Кэскиллээх үлэтэ салбанар

Чурапчыбыт сайдытыгар, бастагы аспаал ообуота үлэбэ кириитигэр сүткэн орууллаах, сахалыы сэмэй, мындыр, киэнт көбүстээх доборбут Захаров Николай Семенович баара буоллар, быйыл 50 сааһын сана туолуктааба...

Николай Семенович 1970 сыллаахха, от ыйыл 9 күнүгэр Чурапчы сэлээнньэтигэр Анна

Гаврильевна уонна Семен Николаевич Захаровтар дьэ кэргэннэр үһүс оҕонно күн сиригэр көрбүтэ. Ойор-тэбэр оҕо сааһа интэринээт-оскуола томторугар ааспыта. Оскуолаба үөрэнэр кэмнэригэр биһирэ үөскээбит-үөрэммит оҕолорун ортотугар бэйэтин үтүө эрэ өттүнэн көрдөрөн, куруук холбурга сылдыра. Ол курдук, үөрбэр кыһамнылаах, успуорт араас көрүнэр: баскетболга, чэпчэки атлетикаба, уһуну, үрдүгү ойууга, хайыһарга - барытыгар дэгиттэр этэ, оройуонна оскуоланын чизин элбэхтик көмүскүүр. Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх тириэньэрэ Павел Михайлович Стасовка дьарыктанан, оһуон ытыыга 1-кы ыспартыбынай эрээсээт нурматын толорон, Баку куоракка сынньанан, күлүйдээн кэлбитэ. Оҕо эрдэгиттэн элэккэй, сымнабас майгылааба, элбэх биһирэ алтыһар доботтордооҕо. Туохтааҕар да саас-күһүн бултуурун, доботторунаан айылбаа сылдыарын ордорор.

Оскуоланы бүтэрэн, сити-хотуу аттестатын ылаат, 1987 сыллаахха Өлүөхүмэтээбит хаһаайыстыбатын техникумугар электрикдэгиттэр үөрэнэ барбыта. Онтон салгыы ытык изин төлүү, 1988 сылга Сэбиэскэй аармыйа кэккэтигэр ынырыллан, Омскай куоракка икки сыл дьоһуннаахтык сулууспалаабыта. Бэйэтин лаппа кыанар буолан успуордунан сөбүлээн дьарыктаммыта. Байыаннай чаас салалтата, туйгун сулууспатын иһин махтап суругу ыттан, ийэтин долгуйа үөрдүбүтэ. Дойдугугар уопускаба кэлэн ахтылбанын таһааран, сынньанан барбыта.

1991 сыллаахха ыаллыы олохтор, оскуолаба биһирэ үөрэммит доборун, кэрэ анаарыныын Марта Романованын субөлөрүн холбоон, уруу тэрийэн ыал буолбуттара. Уоллаах кыыс оҕолоруммттара, саха ыалын сизиринэн дьэ-уот тэрииммиттэрэ.

1992-2005 сылларга Чурапчытаагы ДЭС тэрилтэтигэр электрэгинэн, кэлин маастарынан үһүннүк үлэлээбитэ.

2005 сылтан «Дороги Чурапчи» тэрилтэ жилфонда отделигар доборунаан, сыбаарсык Илья Ильич Ивановтыын ынырыллан кэлбиттэрэ. Олус түбүктээх, үгүс сыраны, тулууру эрэйэр үлэбэ сахалыы мындыр толкуйунан, наада буоллабына күнү-түнү аахсыбааха үлэлээбиттэрэ. Манна кини үөрэммит электрик идэтигэр атын сана идэтигэр баһылаабыта, ол курдук, сана үөдүйэр пластиковай турбаларынан уу, итити, канализация систиэмэлэрин танарга, элбэх кыбартыраллаах дьэилэргэ толору хааччыллыы ситимин киллэрэргэ, ону көрөргө-истэргэ дэгиттэр исписэлиис буолбута.

Салгыы тэрилтэбитигэр, өссө 1993 сыллаахха кэлбит аспаал онорор СИ-601 мааркалаах собуоту үлэлэтэр сыал-сорук турбута. 2006 сылга аспаал онорор собуот бастагы сыбаайата түспүтэ. Хаһан да ылысбатах сана көрүнүлэбэ, Колябыт эмиз буоларын курдук, киэнник-холкутук, сахалыы толкуйун киллэрэн, эплэтинэһи ылынан үлэлээн барбыта. Бастаан бу собуоту онорбут Челябинскай уобалас Верхний Уфалей куоратыгар «ДОМАШ» тэрилтэбэ дуоҕабар түһэрсэ, үөрэнэ-билэ дириэктэр Ф.С. Чичигинаровтыын айаннаабыттара. Итиннэ тийээн салалтаны, исписэлиистэри билсэн-көрсөн, собуоту барытын кэрийэн көрөн, биһирэ үлэлииргэ дуоҕабар түһэрсэн, салгыы Арасыйыа улахан бырамыысаланнай куораттарын Челябинскай, Екатеринбург көрөн сүрдээбин өй-санаа өттүнэн кэнээн, собуоту үлэлэтэргэ күүстээх эрэл санаалаах кэлбитэ. Онтон күһүн дуоҕабар быһыытынан Николай

Иванович Цибо диэн нуучча үтүөкэн киһитэ салайааччылаах алта киһилээх биригээдэ кэлэн, үлэ-хамнас оргуйбута. Тэрилтэ кылаабынай инженерэ В.П. Захаров салалтатынан биһиги уолаттарбыт тэбис-тэннэ собуоту тутар-танар үлэбэ турбуттара. Биригээдиер Н.И. Цибо биһиги Колябытын олус

сөбүлээн, билиитин-көрүүтүн, туттарын-хаптарын куруук хайыһыра, элбэх субэни-аманы биһирэ. Ити курдук теһе да күһүннү халлаан мэхэйдээтэр, кылгас кэмнэ былааннааммыт үлэлэр туолбуттара, собуот таньыллан үлэлииргэ бэлэм буолбута.

2008 сылга Чурапчы нэһилиэгэр бастагы аспаал ууруутун үлэтэ сабаламмыта. Сана үлэбэ, буоларын курдук, билии-көрүү, үөрүйэх да тийбэтэ. Ол да буоллар, балаһан ыйын 16 күнүгэр, Чурапчы нэһилиэ-

гин күһүн көрсө аан бастаан аспаал суол талгэммитэ, дьон-сэргэ сүргэтэ сүрдээбин көтөбүллүбүтэ. Коля, бары да таптаан ааттыырбытынан, Конза, күһүн үлэ булутун кэнэ тэтэрээккэ сийилии собуот үлэтигэр баар итэбэстэри ырыгалаан, тугу тупсарыахха сөбүн суруйан киллэрбитэ. Итиннэ кини бэйэтин сахалыы мындыр өйүнэн собуотун үлэтин тупсарыыга толкуйдарын, рационализаторскай этиилэрин онорбутун билигин сөбө-махтайа саныытын, 2013 сылга Чурапчыбытыгар «Манчаары сонньууларын» көрсө 4,5 килэмистир үчүгэй хаачыстыбалаах аспаал суол «Боотур Уус» стадионна тийэ тыргыллан кэлбитин мустубут ыалдьыттар, дьон-сэргэ, салалта барыта астына көрбүттэрэ.

Өссө да дойдутун туһугар үлэлиэх-хамсыах, элбэи оноруох хаарыаннаах доборбутун, эдэр сааһыгар ыарахан ыарыы биһиги кэккэбиттэн хомолтолоохтук илдьэ барбатаба буоллар, быйыл үйэ анаардаах үбүлүйүн бэлиэтиэхтээбэ хааллаба. Кини сабалаабыт үлэтэ салбанан, ыра санаа оностубут аспаал бүрүөһүннээх суол Чурапчытан сабалаан Аллараа Бэстээххэ, диэри 2023 сылга тийэрэ былаанна кирирдэ, үлэ-хамнас киимилээхтик баран эрэр. Онон доборбут онорбут үтүөтэ, дьонно-сэргэбэ ытыктанар майгыта өйбүтүгэр-санаабытыгар өрүү баар буолуоҕа.

Николай Семенович олоһун оҕолоро, сизинэрэ салгыыллар, аатын ааттаталлар. Уола Семен, кийимтэ Таня кыыс оҕолоохтор, алмаастаах Мииринэй куоракка «АПРОСА» АО хайаны байытар кэмбинээтигэр таһаарылаахтык үлэлиир. Кыһа Сайыына, ХИФУ-ну бүтэрэн, ОДЫХ Чурапчытаагы филиалыгар үлэтин сабалааҕа. Олох салбана, удьуор тэнийэ турдун диэн алгыс тылбытын тиздээбит.

«Дорожник» ХЭТ тэрилтэбэ биһирэ үлэлээбит доботторо.

— КЭПСИЭХПИН БАҔАРАБЫН —

Эбээ Настаа

Эбэбитин Анастасия Ивановна Лазареваны — Ыраах Эбээ диэн ааттыырбыт Кини — Таатта улуһун Дьулэй нэһилиэгиттэн төрүттээх. Эбэм кэргэнинээн Ксенофонт Федорович Лазаревтыын сэрии иннинэ Кытаанах хоту өттүгэр Мэнэлээх диэн сиргэ олобруттар. Биэс оҕону улаатыннарбыттар — 4 уол, 1 кыыс. Кыыстара икки саастааҕар аҕалара өлбүт. Улахан уола Михаил Ксенофонович Чурапчыга үөрэммит, кэргэниээх, туһунан хаһаайыстыба эбит. Иккис уол Ылдыаа хаһаайыстыба

баһылыгынан суруллубут, кини 1919 сыллаах төрүүх эбит. Эбэбит барахсан чэигэн, үлэни кыайар буолан колхуоска ыанньыксыттырын таһынан дьонтон ынах ылан ыан, арыылаан биһэр эбит. Сэрии буолбутун кэнниттэн, 1941 сыллаахха икки уола Ылдыаалаах, Григорий сүөһү үүрэн Мэнэ Ханаласка барбыттар, онтон сэриигэ баран сураба суох сүппүттэр. Инньэ ынан Чурапчы көһөрүүтүгэр 14-тээх Петр диэн уола, 6-лаах кыһа Настаа буолан дьоннорун кытта «Кыһыл Сэриити» колхуостан бараллар. Баран иһэн, санаспыт Пелагея Тарасовна дьонно Абрамовтар ыалдьан, күһүүргэ хаалан хаалаллар. Онно 14 саастаах Дмитрий Пегрович Коркин кинилэри кытта хаалсар. Биһиги дьоммут Ыстааннаах Хоче диэн сиргэ тийэллэр. Онно олох аһаҕас сайынны дьэбэ түһэртиллэр. Онно финнэр, ньизмэстэр, литовецтар олоһоллор эбит. Кинилэри кытта 14-тээх уолаттар — эбэбит уола Петр уонна кини табаарыһа Ньукүлай Гоголев (тустуук Гоголев Василий Николаевич аҕата) сылдыһыттар Ньукүлай 1945 сыллаахха эдьийэ өлбүтүн кэннэ экспедицияба үлэли барар. Биһиги дьоммут 1949 сыллаахха төннөн кэлэн иһэн, борохуоска чох тастарбыттарыгар, үлэли сылдьан,

тачкага траптан мүччү баран, үһүс уол Петр, дьонно көрөн турдактарына, суорума суолланар. Өрүскэ түһэн баран иккитэ таһса сатаабыт да, үлэли турар борохуот бэйэтигэр тардан ылбыт. Эбэбит хаһыты-хаһыты, көмөлөһүннэрээри сүүрэкэлээбит да, көмөлөһөр киһи суох буолан биһэрбит. Биһир хөһүүн, үлэни-хамнаһы кыайар уола хомолтолоохтук итинник барбыт. Сана атактарыгар туран эрэр үс уолун сэрии кэмигэр итинник сүтэртээбит.

Эбэбит барахсан уолаттарын да, көһөрүллүүтэ сылдыһыттарын да туһунан кэпсээбэккэ өлбүтэ. Биһиги көрөрбүтүгэр наар үөрэ-көтө сылдыра, хаһаайыстыбаны көрөр-харайар хөһүүн киһи этэ. Килиэбин сыта Кетүкэйи биһир ына ылан кэбиһэрэ. Биһиги оҕо сылдьан киһиэхэ сотору-сотору хоно-өрүү барарбыт. Тийдэхпитинэ кэһи бэбэ буолааччы. Хороҕор, улахан тимир миискэбэ тобус-топору кэмпит, бэчизиннээ уурбут буолааччы. Ону таһынан куобах өрөбөтүтүн тигилилбит сып-сымнааҕас суорхана, аталаас баата суорхана, ол быһыыгар харчыта. Биһиги эбэбит Дмитрий Петрович Коркин эмиз биһир чугас киһитэ буолар. Уолаттарын кытта эт саастыы буолан биһирэ улааппыттар. Эбэбит баарыгар сотору-сотору кэлэр

этэ. Илииттэн тутан олоһон, өр баҕайы бөһмөннөн кэпсэтэрэ.

Дьоммут көһүүттэн кэлэн баран Улахан Бүтэйгэ элбэх ыал буолан дьукаахтаһан олобруттар. Кэлин биһиги дьоммут ыал буолан баран, таайбыт аах. Көтүкэйгэ эбээ Настаалыын, биһиги Ньэмнээйигэ дьэ туттан олобруттук. Оскуолаба кирибиппит кэнниттэн Кытаанаха дьэилэрин көһөрөн аҕалбыттар. Биһигини кытта эмиз биһир күндү дьоммут, аҕабыт төрөппүттэрэрэ — эбэбит Евдокия Николаевна, эһэбит Василий Андреевич Парфеновтар бааллара. Аҕабыт Поликарп хара ДТ-75 тыраахтарга тырактарыыстаабыта. Ол туһунан Александра Егоровна Потапова, Василий Иванович Захаров куруутун ахталлара: «Аҕабытынан кизин туттун, Кытаанаха элбэх ыал дьэтин тутуспута», — дииллэрэ. Кыра сылдьан аҕабытын төрүт көрбөт этибит. Сэрэйдэххэ, утуйбулут кэннэ кэлэрэ, тура иликпитинэ барарар буолуо. Кэлин инсуллаан хаалбыта. Москваба баран эмтэнэн кэлбитэ, үтүөрэн баран колхуоска, бэкээринээ пенсионера тахсыар диэри үлэлээбитэ. Дьоммут барахсаттар биһигини оҕо саастыыгар кыһалбата суох, тапталга бигээн улаатыннарбыттарыгар махтапбыт мунура суох.

Надежда ЛАЗАРЕВА, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

УҢУЛУЧЧУЛААХ ТУСТУУК УОННА ТИРИЭНЬЭР ЭТЭ

1970 сьл. Сайын. Дьокуускай куоракка култуура уонна сынньалан пааркатыгар көнүл тустууга куорат аһаас күрэхтэһиһлэрэ ыытылла тураллара. Биир Ыспартыбынай көстүүмнээх, сирэйэ-хараба уоттаммыт, толору эттээх-сииннээх кыра, хара киһи: "Атабар киир! Үлэлээ-үлэлээ! Бэйэн гизингин онор!" — диэн көбүөргө бырахса сылдьар уолугар субэлиирин истэммин: "Кини кимий?" — диэн аттыбар кэккэлэһэ олорор киһибиттэн ыйытабын. Киһим: "Ити ССРС успуордун маастара, Москва куорат чөмпүйүөнэ Иван Афанасьевич Аянитов", — диэн хоруйдаата. Ол күрэхтэһиһэ мин Иван Аянитов аан маннай көрүүм уонна билиим саҕаламмыта.

уурталаан, ССРС "Буревестник" уопастыбаа чөмпүйүөннүүр. ССРС профсоюзтарын уонна устудьуоннарын күрэхтэһиһлэригэр мизстэлээр.

Тустууу сэнээрээччилэр, Сахатын сиригэр, кини тустарын 1964 сыллаахха Дьокуускай куоракка ыытыллыбыт РСФСР чөмпүйүөннээтигэр көрбүттэрэ. Утарсааччыларын хоннохторун анныгар уган баран кэдэрийэ-кэдэрийэ быраҕаттаабытын өйдүү-саныы сылдьар буолуохтаахтар. Улахан эрчиллиитэ суох, Москубаттан экссэмэнэрин туттаат да, кэлэн тустубута. Ол да буоллар орто көрдөрүүнү ситиспитэ. Арасыйыа 24 эр бэртэриттэн 12 мизстэ буолбута. Итиэннэ дьоһуннаахтык кириһибитин түмүгэр, утарсааччылар тустар кыахтарын бэйэтин дьонугар: Николай Гоголевка, Алкиад Ивановка, Константин Луковцевка, Федот Федотовка кыайыы суолун арыян биэрбитэ. Ити күрэхтэһиһэ Алкиад Иванов чөмпүйүөннээбитэ, Николай Гоголев иккис мизстэ буолары ситиспитэ. Онтон Константин Луковцев уонна Федот Федотов "ССРС успуордун маастара" нуорманы аан бастаан Сахаларын сиригэр толорбуттара.

Иван, Сахатын сиригэр 1966 сыллаахха сайын, үөрэбин кыһыл дипломунан түмүктээн, үөрэн-көтөн үгүс былааннаах кэлбитэ. Кэлээт, Дьокуускай куоракка "Урожай" ДСО уобаластаабы Сэбизтин старший тиризньэринэн үлэлээбитинэн барыта. Ыспартыбынай үрдүк үөрэхтээх исписалиис Иван Афанасьевич Аянитов үөрэнэр сылларыгар элбэхтик дойду иһинээби күрэхтэһиһлэргэ кыттыбыт, уолуттаах, тустуу туһунан кизэн билиилээх киһи тиризньэрдир сылларыгар өрө таһаарылаахтык үлэлээбитэ.

1967 сыллаахха өрөспүүбүлүкэ сүүмэрдэммит хамаандатын эрчийэр үлэ сүктэриллибитэ. Эдэр тиризньэр теория уонна быраактыка өттүнэн ылбыт билиитин үлэтигэр толору туттубута. Саха сирин тустууктара сайын, Ленинград куоракка тийэн, РСФСР норуоттарын үбүлүүйдээх Ыспартакыйаадаларыгар кыттан, 45

уобаластан, кыраайтан, автономнай өрөспүүбүлүкэлэртэн мустубут хамаандалартан, Саха сирин хамаандата бочуоттаах үһүс мизстэбэ тиксипитэ. Алкиад Иванов кыһыл көмүс, Петр Алексеев боруонса мэтээллэри ылары ситиспиттэрэ.

Бу сьл сааһыары өрөспүүбүлүкэ сүүмэрдэммит хамаандата Илин Уһук зонатыгар бастаабыта. Кини бэлэмнээбит тустууктара — Николай Захаров, Владимир Андреев, Николай Неустроев, Давид Софронов бэйэлэрин ыйааһынарарыгар чөмпүйүөн үрдүк аатын сүлүктүттэрэ.

Бу сэмэй ситиһиһлэргэ тиризньэр сырата, үлэтээмизтиллэр. Кини осетин Дзгоев, красноярец Д. Мандиашвили, чилинец И. Фрунджиев, москвич А. Каралетян курдук РСФСР үтүөлээх тиризньэрдэринин тэннэ сылдьыспыта, киһилэр үлэлэриттэн уопут үлэлэстэн, кыайыы иһин күрэхтэспитэ. Үөһэ ааттаммыт дьон билиилэрэ, Иван Афанасьевич тиризньэр быһыытынан ситэригэр-хотуругар улахан оскуоланан буолбуттара.

Тиризньэрдии да сырыттар, тустарын тохтоппото, эдэрдэргэ мэлдьи үтүө холобур буолара. Аһаан-минээн бэлэмнэммэккэ, 1967 сьл алтынны ыйыгар Казахсай ССР, Караганда куоракка бүтүн Соһуустаабы Нукен Абдирев бириһигэр тустан үһүс мизстэни ылбыта. Онно барбыт бөбөстөрү бэйэтэ эрчийэн, салайан сылдьыспыта. Ити күрэхтэһиһэ Роман Дмитриев, Николай Захаров, Вячеслав Карпов чөмпүйүөн буолбуттара.

1969 сыллаахха Саха сирин "Урожай" уопастыба бөбөстөрө Арасыйыаба ситиһиһлээхтик тустан, Арасыйыа "Урожай" уопастыбатын сүүмэрдэммит хамаандатыгар кирисэн, Болгарияба ыытыллыбыт норуоттар икки ардыларынаабы матчка кыттан, кыайыы кынаттанан кэлбиттэрэ. Хамаанда састаабыгар Саха сириттэн: Аркадий Аманатов, Иван Соловьев, Вячеслав Карпов, Петр Калачев у.д.а. бааллара. Күрэхтэһи чугаһаабытын кэнниттэн, биир кыттааччы ыалдьан хаалбытыгар, тиризньэр Иван Аянитов бэйэтинэн, хамаандатын туһугар

тустан, хамаандаба олус наадалаах очукуолары аҕалтаабыта диэн биһиргэ тийэн күрэхтэспит таһаарыстара кэпсиплэрэ.

Иван Афанасьевич олус үөрүннээн, хамаанда туһа диэн туруулаһар, үтүө майгылаах, кэпсээннээх-ипсээннээх (ордук көрүдүүс кэпсээннэри), күлүүлээх-оонньуулаах таһаарыс этэ диэн доһотторо билиһэллэрэ. Кини тустар уратытын туһунан тиризньэрэ Дмитрий Петрович Коркин бу курдук этэн турар: "Иван көбүөргө туста сылдьан, икки илиитинэн утарсааччытын хоннохторун аннынан уктар эрэ, кэдэрийэ-кэдэрийэ бырабар идэлээх. Бу албаһы үчүгэйдик онорор — хоруоннай бырабыһта. Кини хапсыһыыга сүрдээх тэтимнээхтик кириэр. Түргэнник хапсыһар дьоннуун табыллан тустар. Аддыгар бэрт кэбирэхтик хотуталыыр".

Оччолорго кини тиризньэринэн үлэлээбит кэмнэрэ, бэйэтин кэмигэр сыаналаммакка хаалбыттара, биллэн турар, ол олус хомолтолоох. Итини таһынан кини суруйар дьобурдаах этэ. Ол кэмнэ "Кыым", "Эдэр коммунист", "Молодежь Якутии" хаһыаттарга И. Аянитов диэн илии багтааһыннаах, үгүс киһини толкуйдатар ис хоһоонноох ыстатыйлара, бастын Ыспарсымыаннар тустарынан сырдаппыта бөчээттэнэллэрэ. Ити суруйууларга тустуусайдар кэскиллэрин туһунан санаалар, баар итэбастари туоратарга туһааннаах субэлэр ахтыллаллара. Иван Афанасьевич элбэх сьл өрөспүүбүлүкэбэ тиризньэринэн, өрөспүүбүлүкэ успуордун салайар уорганнарыгар сүрдээх таһаарылаахтык үлэлээбитэ-хамсаабыта. Иван Аянитов, Эдьигээн улууһугар үлэлии сылдьан 1985 сыллаахха эдэр сааһыгар, күөгэйэр күнүгэр сылдьан ыарахан ыарыһтан биһиги кэккэбиттэн туораабыта. Кинини утумнаан, Арыылаах нэһилиэгиттэн төрүттээх тастын бырааттара өрөспүүбүлүкэбэ көнүл тустууга сэмэй кылааттарын киллэрбиттэрэ. Ол курдук:

- Иннокентий Аянитов — көнүл тустууга Сэбизскэй Соһуус призера, норуоттар икки ардыларынаабы турнирдар кыайылаахтара. Успуорт норуоттар икки ардыларынаабы кылаастаах маастара этэ.

- Иван Аянитов — көнүл тустууга РФ успуордун маастара.

- Николай Аянитов — көнүл тустууга норуоттар икки ардыларынаабы кылаастаах успуорт маастара. XXX Лондоннаабы Олимпийскэй оонньуулар кыттылаахтара.

Былатыан КОРКИН,
успуорт бэтэрээнэ, РФ
суруналыыстарын Соһууһун
чилиһэнэ.

— ДОРУОБУЙА ХАРЫСТАБЫЛА —

Буруо доруобуйаны сүһүрдэр

Өнүрүк куйаастар өр тураннар, эбиитин ардах түспэккэ, сирбит-уопут курааннаан, ойуур баһаардара тахсыталыыра кэнники кэмнэ үксээтэ. Гражданскэй оборона уонна БЕМ управлениелара иһитиннэрэллэринэн, өрөспүүбүлүкэбитигэр 200-тэн тахса тыа баһаара баара бэлиэтэннэ. Бу күннэргэ ыаллыы сытар улуустарга баһаардар тураннар улуустуугар буруо биллэрдик хойунна.

Буруо доруобуйаба улахан охсуулаах. Анаардас тыа баһаарыттан, аан дойдуга статистика көрдөрөрүнэн, сылга 300 тыһыынча кэринэ киһи өлөр эбит.

Мас умайдабына, лабархана ууллан, углекислэй гаас, углерод, сирээ окистара, метан, альдегид, фенол у.д.а. киһини сүһүрдэр этиктэр салгына тахсаннар тыһынар уорганнар ис бүрүөһүннэрин сүһүрдэн ыарытаннарыахтарын сөп.

Буруо бастакы дьайыыта киһи харабын кытардар, күөмэйи аһытан ыарытыннарар, сөтөлүннэрэр. Ордук буруону оһолор, оһо күүтэр ийэлэр, сүрэх, тымыр, сааннарын багтааһына үрдүүр кырдыаастар, табах таһаар дьон ыарыһаталлар.

Буруонан өр тыыммыт киһи уопсай туруга мөлтүүр, тебете ыалдьар, мэйиитэ эргийэр, хотуолуур, өйүн сүтэриэн сөп. Онук киһиэхэ тутатына суһал көмөнү ыһыран баран, сөрүүн сиргэ сытыаран, ыга тутар таһастарын төлөрүтэн, тас таһаһын сулуу эрийэн баран, тебетүн анныгар ууран, сирэйн тымныы уунан илитэн, кыра-кырааан тымныы ууну иһэрдиг. Өсөтүн өйүн сүтэрибт түгэнигэр, сэрэнэн ойбоһунан эргитин, түргэнник суһал көмөнү ыһырын.

Буруоттан хайдах харыстаныахха сөбүй?

1. Киһи буруоттан харыстанарыгар саамай наадалаабынан, үс хос тутуллубут, маарылаттан оноһуллубут сииктээх мааска буолар. Мэлдьи туттар медицинскэй мааскабыт буруоттан улахан туһата суох, арай инчэтэн истэххэ эрэ туһалыан сөп.

2. Күннэ хаста да, ордук таһырдыаттан кириэн баран, мунугут иһин, күөмэйгитин уунан сайбаан, ыраастаан.

3. Таһырдыа улахан наадата суох тахса сатааман.

4. Олорор дьыбыт аанын, түнүктэрин сабын, быыстаах буоллабына инчэбэй тирээкэлэринэн буруо кирибэтин курдук бүөлээн, кондиционер холбоххутун сөп.

5. Гааһа суох тымныы ууну элбэхтик иһин.

6. Аһыыр аскытын көрүнүн. Куртахха чөлчөки астары кыра-кырааан чаастагы аһыы сатаан, (ордук оһуруот аһын, үрүн аһы).

7. Күүскэ үлэтииртэн, айанныыртан туттунун.

8. Күннэ хаста да сөрүүн уунан дуһтанын.

Доруобай буолун!

Ф.Ф. АТЛАСОВА,
улуустаабы киин балыыһа профилактической
кабинетын сэбиэдиссэйэ.

АБАБЫТ, ЭНЭБИТ – ХОТУ КӨНӨРҮЛЛҮҮ КЫТТЫЫЛААХТАРА

Афанасий Христович Климов

Василий Афанасьевич Климов

Климов (Бечөө) (1894),
кэргэнэ Мотуруона (1901)
илдэ барбыт биир саастаах
Ульяналарын сүтэрбиттэр,
Настяларынаан (1945)
эргиллибиттэр.

Онтон "Социализм суола"
колхуостан көнөрүллүүгэ
барбыт балтылар Февронья
Христофоровна Климова
(1911-1944) икки оётунаан
олохтон барбыт, кэргэнэ Н.Д.
Иванов икки кыһынаан
дойдуларын булбуттар.
Кыргытара Харыйааналаах
(1934-1968) Анна (1935-
1985) ыал буолбуттар,
оёолордоохтор.

Көнөрүллүүттэн кэлэн
баран абабыт колхуоска
үлэлээбитэ. Онтон 1951-
1954 сылларга Армияга
ынырыллан сулуусалаабыта,
ол кэмнэргэ түспүт

пенсияга тахсар диэри
электромонтерунан
үлэлээбитэ. Ийэбит Христина
Максимовна Степанова
(1928-2008) иитээччи
үөрэхтээбэ, Чакырга

дьыосаакка үлэлээбитэ, онтон
Хайахсыкка сага дьыосаат
аһыллыбытыгар иитээччинэн
ананан кэлэн үлэли сылдьан,
1963с абабытынаан ыал
буолбуттар. Хайахсыкка
Ураһалаахха Молодежнаяй
уулусса 20 нүмэригэр
уһаайба ылан, дьыэ туттан
олорбуттара. Билигин оёолоро
Лена, Максим, Нюргун, Лана
Дьокуускайга, Яна ийэтин
дойдугар Хадаарга ыал
буолан олороллор.

Урут энэбит, абабыт дьону
кытта кэпсэтиилэриттэн,
кинилэр сарии кэмигэр, хоту
көнөрүүгэ ытыллан, балыкка

сылдыбыттарын аһаастык
кэпсээбэт этилэрэ диэн
өйдөбүл хаалбыт. Чурапчы
колхуостара хоту көнөрүллүүгэ
ытыллыбыттарын кэпсиир
суруйуулар да суохтар этэ.

2017с. Хоту көнөрүллүү
75 сылыгар анаммыт
Эдьигээн, Булун, Кэбээйи
оройуоннарынан "Демьян
Бедный" теплоходунан устуу
тэриллэбитигэр, дьонум
көнөрүллүүгэ сылдыбыт
сирдэрин ыраахтан да буоллар
көрөөрү, кыттыбытым. Ол
кэмнэри сырдатар мусуойдары
көрөн, кырларыгар
көнөрүллүүгэ сылдыбыттар
ахтыларын истэн, кэпсээн,
Быков мыска уонна Күһүүргэ,
көнөрүллүү кэнниттэн хаалан
олохсуйбут аймактарбын
көрсөн, дьыллэригэр сылдьан
кэлбитим.

Кыайыы 75 сылыгар Хоту
көнөрүллүүгэ сылдыбыт
дьоммут ааттара дойдулары-
гар ахтылынныннар, мөсүөн-
нэрэ көһүннүннэр диэн, бу
суруйуубун атам сөбүлээн
ааһар "Сана олох" хаһыатыгар
бэчээккэ таһаараллара
буоллар диэн ытабын.

Лена КЛИМОВА.

М.Х., Климов Мотуруона, кыһытара Настя (1945) А.Х. Климов, кыһа Мария
Яковлевна

хаартыскалара Чукоткага,
Белоруссияга сылдыбытын
кэпсииллэр. Абабыт В.А.
Климов Дьокуускайдаагы
УМСТ 1956с. бүтэрэн
электрик идэтин ылаабыттан

үлэлээбиттарин, муустаах
ууга сотобутугар диэри
кирэн туран балыктыырбыт
дииллэрин истэрбит. Ол
эрээри, миэхэ, урукку
кэмнэргэ хоту көнөрүллүүгэ

2017с. Хоту көнөрүллүү 75 сылыгар аналаах айан кыттыылаахтара

Энэбит Афанасий
Христофорович Климов
(1889-1975сс.), абабыт
Василий Климов (1930-
1988сс.) көнөрүллүүгэ
1942с. ытыллыбыттар,
дойдуларыгар 1946 с.
төннүбүттэрэ архыып
докумуннарыгар
бэлиэтэммит.

Абабытын Баһылайы
кыратыгар төрөппүттэрэ,
абатын Григорий
Христофорович Климов
(1891-1979) бииргэ төрөөбүт
убайыгар Афанасийга ииттэрэ
биэрбиттэр эбит. Энэбит
Афанасий Христофорович
кэргэнэ А.Д. Дьячковская
1934с. ыалдьан олохтон
барбытын кэннэ, кыыстарын
Мария Афанасьевна
Дьячковскаяны эбэтэ ылан
Хадаарга ииппит, ошон туспа
иитилибит, хоту көнөрүллүүгэ
эбэтинэн Хадаартан
сылдыбыттар.

1940-1942 сылларга
энэбит А.Х. Климов уолунаан
Баһылайдыын (абабыт)
Майыга олорбуттарын
туһунан Хайахсыт нэһилиэгин
хаһаайыстыбаннай
киниэтигэр бэлиэтэммит.
Хоту көнөрүллүүгэ аналлаах
суруйууларга, абабыт В.А.
Климов, энэбит А.Х. Климов

Эдьигээн оройуонугар
тийбиттэрэ "Түмсүү"
колхуосаахтарын испиһиһэр
бэлиэтэммит. Бу сарии
иннинээбэ хаартыскага аба-
быт Василий Климов уонна
балта Мария Дьячковская
(энэбит Охоннохой төрөппүт
кыһа) олороллор. Хоту
көнөрүллүүгэ балык үлэтигэр
ыталларыгар, абабыт уон
икки саастаах эбит.

Аллараа Бэстээххэ диэри
сатыы айаннаан тийбиттэр,
таһаас баржатынан хоту
ытыахтарыгар диэри
аһаас халлаан анныгар
олорбуттар. Хас да хонук
өрүһүнэн айаннаабыттарын
кэннэ дьыта суох, кураанах
биэрэккэ түһэрбиттэр. Ошон-
манан хахха оностубуттар, ол
кэмнэргэ хаар халынаан эрэр,
наһаа тымныы, тыаллаах эбит.
Дьон дэлби тоһон, тымныйан
ыалдыталаан, өлүтэлээн
барбыттар, сорохтор Аллараа
Бэстээхтэн мөлтөөн иһэр
эбиттэр.

Биһиги энэбитин уолун
кытта Натаараттан 20-
чэ кэстөөх сиргэ Улахан
Күөл кытылыгар балыкка
ыппыттар. Биригэдьиридэрэ
Лука Лукин Тарасов
салайытынан үлэни үллэстэн
үлэлииллэр эбит. Дьоннорун
кытта тийбит кыра уолаттарга
Баһылай Климова, Миитэрэй
Протасовка, Ньюкулай
Илларионовка араас
соруудахтар эмиз тиксэллэр
эбит: хатара ыйаммыт
балыктартан сахсырҕаны
үүрэллэр, ардыгар улахан
дьону кытта мунхаба
барсаллар, биригээдэ кыстыыр
дьыттин тутуутугар илии-атах
буолаптар, күнү быһа араас
соруудахтары быыс буолбакка
топороллор эбит. Сайынын күн
кирибэт, киһи хаампыт суола
ондойон хаалар кумаардаах
дойдута этэ дэһэллэрэ.
"Ааспыт сарии оёолор..." опох
хабыс мускуурттан опус эрдэ
улаатанньыт... кыах таһынан
үлэлээннит кырыйдаахыт
эрдэлээннит..." диэн Дмитрий
Федоров – Оһуохай Уола
айбыт хоһооно, ийэ сылааһын
билбэккэ улааппыт абабыт,
сарии кэмигэр судургута суох
олоһун, оонньооботох оёо-
сааһын санатар.

Түөрт сыл ыарахан
опох кэннэ, дойдуларыгар
баралларын кенүүлүүр
уураах тахсан. 1946
сыллаахха Аллараа Бэстээххэ
борохуотунан ыппыттар.
Салгыы дойдуларыгар
араастаан айаннаан, үксүн
сатыы хааман тийбиттэр.

Хоту көнөрүллүүгэ энэбит
бииргэ төрөөбүт быраата
Михаил Христофорович

Муниципальное образование «Чурапчинский улус (район)»
Республики Саха (Якутия)
РАСПОРЯЖЕНИЕ №772

от 03 июля 2020 г.

с. Чурапча
О введении «режима чрезвычайной ситуации» для органов управления сил и средств Чурапчинского звена Якутской территориальной подсистемы единой государственной системы предупреждения и ликвидации ЧС на территории муниципального образования «Чурапчинский улус (район)»

В соответствии с Федеральным законом от 21 декабря 1994 г. №68-ФЗ «О защите населения и территорий от чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера», постановлением Правительства Российской Федерации от 17 мая 2011 г. №3 76 «О чрезвычайных ситуациях лесах, возникших вследствие лесных пожаров» и основании указа Главы Республики Саха (Якутия) от 02 июля 2020 г. №2020 «О введении режима чрезвычайной ситуации в лесах регионального характера, возникшей вследствие лесных пожаров на территории Республики Саха (Якутия)», в связи с угрозой распространения лесного пожара к объектам экономики, сельхоз угодьям, конезамам, а также населенному пункту с. Мырыла, уч. Хахыях Соловьевского наслега распоряжаюсь:

1. С 09.30 (якт.) 03 июля 2020 года ввести на территории МО «Чурапчинский улус (район)» «режим чрезвычайной ситуации» для органов управления сил и средств Чурапчинского звена Якутской территориальной подсистемы Единой государственной системы предупреждения и ликвидации ЧС.

2. Рекомендовать Главе МО «Соловьевский наслег» (Кронникова М.Ф.) Мобилизовать местное население, на лесной пожар 4Н до ликвидации лесного пожара.

2.1. Провести заседание КЧС и ОПБ.
2.2. Запустить систему оповещения населения, информировать население о сложившейся обстановке каждые 3 часа, при ухудшении каждый час.

2.3. Принять к неукоснительному выполнению все требования руководителя Чурапчинского филиала ГКУ РС (Я) «Чурапчинское лесничество» о выделении сил и средств для тушения лесных пожаров;

2.4. Запретить доступ населения в леса;

3. Особое внимание уделять мерам безопасности привлекаемого на тушение лесных пожаров населения, проводить дополнительные инструктажи по технике безопасности;

4. Проводить силами местного населения и членов добровольной пожарной дружины рейды, патрулирование по местам обычного отдыха населения;

5. Продолжить в средствах массовой информации пропаганду правил поведения в лесах;

5.1. Рекомендовать лесничему ГКУ «Чурапчинское лесничество» (Степанов В.Г.):

5.1.1. Назначить приказом руководителя тушения лесного пожара;

5.1. Провести инструктаж по ТБ и ПБ;

5.1. Предоставлять сводки лесного пожара в ЕДДС МО «Чурапчинский улус (район)»;

5.1. Составить графики круглосуточного дежурства;

5.1. Не оставлять лесные пожары без присмотра на ночь, проводить дежурство ночью, не упуская из-под контроля;

5.2. Рекомендовать ОМВД России по Чурапчинскому району (Саинобова И.Д.): Обеспечить безопасность населения, сохранность личного имущества граждан и материальных ценностей при реализации эвакуационных мероприятий.

6. Опубликовать настоящее распоряжение в средствах массовой информации Чурапчинского района;

7. Контроль исполнения настоящего распоряжения оставляю за собой.

А.А. НОГОВИЦЫН,

первый заместитель главы МО «Чурапчинский улус (район)».

Тапталлаах кийиипит, элбэх оҕо амаарх ийэтэ, эбэтэ
МАКАРОВА Надежда Максимовна

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, билэр дьонугар, биһиргэ үлэлээбит педагогическай кэлэктиипкэ, бары аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Эбэлэрэ Евдокия Тимофеевна, Екатерина, Иннокентий Слепцовтар уонна юни оболорун дьыз кэргэттэрэ.

Тапталлаах кэргэним, ийэбит, эбэбит, Холтоҕо нэһилиэгин олохтооҕо, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, сэри сыйларын оҕото

СЕРГЕЕВА Анна Николаевна

бу дьыл, от ыйын 5 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын билэр дьонугар диригник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оболоро, сизэннэрэ.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, өр сыйларга тутуу эйгэтигэр үлэлээбит

ЗАХАРОВ Анатолий Петрович

бу дьыл, от ыйын 5 күнүгэр ыарахан ыалдьан, олохтон туораабытын билэр дьонугар диригник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оболоро.

Кутурбаннырын тиздэллэр:

- Ытыктыыр кутуөттэрэ, Чурапчы сэлээнньэтин олохтооҕо, тутуу эйгэтигэр өр сыйларга үлэлээбит үлэ бэтэрээнэ Захаров Анатолий Петрович олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Вера Николаевнага, уопаттарыгар Анатолийга, Николайга, Василийга, бары чугас дьонугар Чурапчыттан Захаровтар, Романовтар, Дьокуускайтан Захаровтар, Мэнэ Ханаластан Захаровтар.

- Тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ, Чурапчы сэлээнньэтин олохтооҕо Захаров Анатолий Васильевич ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, кэллээгэлэригэр, Чурапчытаагы киин балыыһа бэтэрээнигэр Вера Николаевна Захаровага, оболоругар, сизэнэригэр Чурапчытаагы киин балыыһа кэлэктиибэ, профсойууһа, оҕо отделениетын үлэһиттэрэ.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, күндүтүк саныыр табаарыстара Захаров Анатолий Петрович ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, оболоругар, аймахтарыгар биһиргэ бултаабыт, балыктаабыт доботторо.

— ВНИМАНИЕ! —

СРОКИ СБОРА ДИКОРАСТУЩИХ ЯГОД

В соответствии со статьей 15 Закона Республики Саха (Якутия) от 31.01.2008 года 550-3 № 1115-III «О реализации отдельных полномочий в сфере лесных отношений в Республике Саха (Якутия)» рекомендуем установить следующие сроки сбора дикорастущих ягод по территории МО «Чурапчинский улус»

Административный район	Вид дикорастущих плодов и ягод	Наступление массового созревания	Дата начала сбора
Чурапчинский улус	Земляника лесная	12 июля	с 15 июля
	Красная смородина	12 июля	с 15 июля
	Голубика	18 июля	с 20 июля
	Черная смородина	10 августа	с 12 августа
	Брусника	23 августа	с 25 августа

Лесничий, В. Г. СТЕПАНОВ.

Күндү убайбыт, Хатылы нэһилиэгин олохтооҕо

ФЕДОРОВ Николай Афанасьевич

ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын чугас дьонугар, табаарыстарыгар диригник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Биһиргэ төрөөбүттэрэ, аймахтара.

Кутурбаннырын тиздэллэр:

- Биһир дойдулаахтара, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Чурапчы улуһун, Хатылы нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо Федоров Николай Афанасьевич уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Галина Дмитриевнага, оболоругар, сизэнэригэр, биһиргэ төрөөбүттэригэр Гаерил Афанасьевичка уонна Федор Афанасьевичка Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата, бэтэрээннэрин субэтэ.

- Хатылы нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, СӨ норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, үлэ, успуорт бэтэрээнэ, алгысчыт Федоров Николай Афанасьевич ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, оболоругар, сизэнэригэр, чугас аймахтарыгар Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата, «Арчы дьызын» кэлэктиибэ.

- Ытыктыыр убайдара, Хатылы нэһилиэгин олохтооҕо Федоров Николай Афанасьевич ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Галина Дмитриевнага, оболоругар, сизэнэригэр биһиргэ төрөөбүт бырааттара Гаврил, Федор дьыз кэргэнэ, чугас аймахтара.

Тапталлаах кыра уолбут, быраалпыт, сизэммит Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

МОНАСТЫРЕВ Витя

бу дьыл, от ыйын 3 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын билэр дьонугар, аймахтарыгар диригник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, аҕата, убайа.

Кутурбаннырын тиздэллэр:

- Күндү оболоро Монастырев Витя олохтон туораабытынан, ийэтигэр Саргылана Александровнага, аҕатыгар Василий Владимировичка, убайыгар Вовага, эбэлэригэр, эһэтигэр, чугас дьонугар Чуковтар, Сивцевтар, Поповтар, Винокуровтар, Жирковтар, Семеновтар, Никитиннэр, Спиридоновтар, Сыромятниковтар, В.Г. Семенова, Афонскайдар, Григорьевтар.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, тапталлаах оболоро, бырааттара, сизэнэрэ Монастырев Витя уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, төрөппүттэригэр Саргылана Александровна, Василий Владимирович Монастыреварга, убайыгар Вовага, аймахтарыгар Чурапчыттан Бурцевтар.

- Күндү оболоро Монастырев Витя ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, ийэтигэр Саргылана Александровнага, аҕатыгар Василий Владимировичка, убайыгар, чугас аймахтарыгар "Мичил" уһууаан кэлэктиибэ, төрөппүттэрэ.

Күндүтүк саныыр оболоро, бырааттара

ГУЛЯЕВ Валерий Валерьевич

олохтон туораабытынан, ийэтигэр, биһиргэ төрөөбүттэригэр, кэргэнигэр, оболоругар, чугас дьонугар, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Дириг орто оскуолатын 13-с выпуһа.

Кутурбаннырын тиздэллэр:

- Тапталлаах уола, кэргэнэ Гуляев Валерий Валерьевич олохтон туораабытынан, биһиргэ үлэпиир кэллээгэлэригэр, ийэтигэр Наталья Трофимовна Гуляевага, кэргэнигэр Анна Семеновна Гуляевага "Улыбка" уһууаан кэлэктиибэ, улуустаагы үөрэх салалтата.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, таптыыр оҕото, кэргэнэ, аҕалара, бырааттара Гуляев Валерий Валерьевич ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, ийэтигэр Наталья Трофимовнага, кэргэнигэр Аняга, оболоругар Владикка, Вадимка, Миленага, убайдарыгар Василийга, Евгенийгэ кинилэр дьыз кэргэннэригэр, аймахтарыгар Ыкса Ыаллара Марфа, Татьяна, Анастасия, Галина, Евдокия, Аржаковтар, Догордуовтар, Елена Парфенова, Анна, Михаил Даниловтар.

- Тапталлаах уоллара, бырааттара, кэргэнэ Гуляев Валерий Валерьевич ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, аҕатыгар Анатолий Васильевич Гуляевка, ийэтигэр Наталья Трофимовнага, кэргэнигэр, оболоругар, бары аймахтарыгар Чурапчы орто оскуолатын 1962 с. выпуһа.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо Гуляев Валерий Валерьевич ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, ийэтигэр Наталья Трофимовнага, убайдарыгар, кийииттэригэр, оболоругар, чугас аймахтарыгар Кэлэтинтэн, Чурапчыттан Дьячковскайдар.

Ген. диригтар - Н.М. СТРУЧКОВА,
Кылаабынай эрдэктэр - Л.В. ГОРОХОВА,
Эксперттэр сакратээр, сурук отдела -
А.Н. ЗАХАРОВА,
Кэрэсэдьиэн - С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ,
Танааны - Л.К. ПОПОВА,
Бачээттэнни - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: СӨ Ыраабылалыстыба,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабылал" Ордасын бачээт
автоматнай тэрийтэн "Саха олох" хайыат
эрдэктэригэр
677000, Дьолуосай к., Ордоскуордэ уул. 31, 124 кэб.
телефон: (411-2) 34-38-17 e-mail: sakhabylal@mail.ru,
Российский Федерация Россия Федерация СӨ салалтатыгар
2020 с. бач ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нумура
- ПИ №ATY14-00659.

Эрдэктэригэр таһаараччылар:
677000, Чурапчы сэл.,
Карл Маркс уул., 26 "а",
Телефоннар: эрдэктэр
- 41-332, отделлар - 41-265, 41-
350. E-mail: sanaloh@mail.ru,
сайт: sanaloh.ru, Instagram: @
sanaloh

Бачээтэ сакыас: № 48 (11703)
Кээриб: 2 бач. ливс
Ахсаан 1850. Хайыат сыһынты: 15
Аһаар суруу аһаар аһаар аһаар
аһаар аһаар аһаар аһаар аһаар
аһаар аһаар аһаар аһаар аһаар
аһаар аһаар аһаар аһаар аһаар
аһаар аһаар аһаар аһаар аһаар